

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії.

Міждисциплінарна курсова робота

з економічної теорії

на тему: «Проблеми розвитку сучасної інформаційної економіки»

Студента 2 курсу групи ЕФАП-21

Пострільоного Сергій Ігорович

Керівник:

Полікарпова О.С

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії :

(підпис)(прізвище та ініціали)

(підпис)(прізвище та ініціали)

(підпис)(прізвище та ініціали)

План:

Вступ

1. Теоретично-методологічні засади і інфраструктура економіки та еволюція економічних систем.....	3
2. Інформація як фактор виробництва в сучасних господарських системах...	5
3. Проблеми становлення інформаційної економіки в господарській системі України.....	12
Висновок.....	18
Список використаних джерел.....	25

Вступ

Однією з основних проблем в економічній теорії вважається дослідження питання про ефективне використання обмежених економічних ресурсів для задоволення безмежних потреб економічних суб'єктів.

У сучасних умовах ця проблема все частіше розглядається в контексті регулювання соціально-економічної еволюції складних макроекономічних систем. Така еволюція нерозривно пов'язана з невизначеністю результатів діяльності економічних суб'єктів, яка може бути знижена шляхом виявлення необхідної інформації.

Аналіз інформації є також важливою умовою прийняття раціональних рішень. Однак, як і всі економічні блага, інформація, як правило, обмежена. Прийняття рішень в умовах неповної інформації має свої наслідки. Одне з них полягає в тому, що доводиться ризикувати. Ризик - це частина нашого життя. Майбутнє далеко не завжди розвивається у відповідності з нашими прогнозами. Прийняті рішення часто виявляються помилковими, вигоди - скромніше, а витрати - більшими, ніж ми очікували. За помилки доводиться платити. Крім того, доводиться платити і за те, щоб застрахувати себе від помилок. Це стосується всіх: споживачів і виробників, покупців і продавців. Невизначеність стає серйозним бар'єром на шляху до ефективного ринку, призводить до значних витрат сил, коштів, часу та енергії, неоптимальному розподілу товарів та ресурсів.

Протягом кількох останніх років все більш очевидним ставав той факт, що прихід "нової економіки" вже не за горами. На зміну "старому індустріальному порядку" приходять економіка, рухається інформаційними технологіями та інтернетом. Нова економіка є динамічною, наукоємною і чуйно реагує на зміни.

З технологічної точки зору швидке і повсюдне поширення сучасних інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) можна було б розглядати як черговий етап науково-технічного прогресу. Однак особливість науково-технічної революції полягає в тому, що вона вторгається в інформаційну сферу, зачіпаючи такі основоположні для всіх видів людської діяльності процеси, як виробництво, обробка та передача інформації. Це веде до корінних соціальних трансформацій в

області економіки, політики, культури, до змін у свідомості людей, до виникнення нового постіндустріального типу суспільства.

На підставі вищевикладеного можна сказати, що об'єктом нашого дослідження є інформаційна економіка.

Метою роботи є вивчення особливостей переходу економіки до інформаційної економіки.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

розглянути поняття "економічна система"

дослідити розвиток економічних систем;

дати визначення поняттю "інформаційна економіка", виділити її основні риси;

розглянути інформацію як фактор виробництва, її особливості;

проаналізувати проблеми переходу України до інформаційної економіки.

1. Теоретично-методологічні засади і інфраструктура економіки та еволюція економічних систем

На думку Сидоровича А.В. економічна система є сукупність взаємопов'язаних і певним чином упорядкованих елементів економіки .

На мою думку, найбільш повне уявлення про економічну систему дають автори "Економікс" Макконнелл К. Р. і Брю С. Л.: економічна система - конкретний набір інституційних структур і координуючих механізмів .

Оскільки економічна система не тільки функціонує, а й розвивається, вона є продуктом історичного розвитку, в ній завжди є елементи минулого, сьогодення і майбутнього. економічна система має свій початок і свій кінець, переживає періоди виникнення та становлення, занепаду і загибелі. Отже, найважливішим властивістю економічних систем є їх історичність.

Економічні системи з моменту свого виникнення і до наших днів пройшли значний еволюційний шлях розвитку. Тому до теперішнього часу налічується безліч різних їх видів і типів, що відрізняються способами суспільного поділу праці і його організації, формами власності, видами координації елементів системи та іншими ознаками. В економічній теорії класифікація економічних систем здійснюється на основі критеріїв - визначальних ознак, що дозволяють розмежувати системи.

У світовій економічній теорії найбільшого поширення набули погляди на розмежування економічних систем відповідно до рівня розвитку продуктивних сил. Засновник теорії стадій економічного зростання американський економіст У. Ростоу виділяє п'ять видів економічних систем :

1) традиційне суспільство: існувало аж до XVII ст., В основі лежала ручна техніка, переважало аграрне виробництво, продуктивність праці була низька;

2) перехідне суспільство (XVII - XVIII ст): розвиваються наука, ремесла, ринок, зростає ефективність виробництва; представляє собою перехідну економічну систему від традиційної до більш високого типу економіки індустріального суспільства;

3) економічна система «зрушення»: відрізняється значним зростанням капітальних вкладень, швидким зростанням продуктивності праці в сільському господарстві, розвитком інфраструктури (дороги, транспорт і т.п.);

4) суспільство економічної зрілості: швидко ростуть виробництво та його ефективність, розвивається все господарство;

5) суспільство високого масового споживання: виробництво починає працювати переважно на споживача, провідне становище займають галузі, що виробляють предмети тривалого користування.

Розподіл економічних систем в залежності від рівня розвитку техніки і технології здійснювали також такі відомі економісти, як Дж. Гелбрейт, Р. Арон, С. Коваль .

Інші вчені виділяють доіндустріальне, індустріальне і постіндустріальне суспільство (Д. Белл, У. Росту).

Розглянемо докладніше ці види економічних систем.

Доіндустріальне суспільство. Цю стадію також прийнято називати традиційною або аграрною. Тут переважають видобувні види господарської діяльності - землеробство, рибальство, видобуток корисних копалин. Переважна більшість населення (приблизно 90%) зайнято у сільському господарстві. Головним завданням аграрного суспільства було виробництво харчових продуктів, щоб просто прогодувати населення. Це найбільш тривала з трьох стадій, і її історія налічує тисячі років. У наш час на даній стадії розвитку і досі перебуває більшість країн Африки, Латинської Америки і Південно-Східної Азії. У доіндустріальному суспільстві основним виробником є не людина, а природа.

Термін «Індустріальне суспільство» вперше прозвучав у роботах Сен-Сімона на межі XVIII-XIX століть, і приблизно в той же час у роботах А. Сміта розглядалися економічні та соціальні особливості розвитку суспільства, заснованого на механізованому (індустріальному) товарному виробництві. Широке поширення концепція індустріального суспільства отримала в 50 - 60-х рр.. XX століття в США (Арон, Росту, Белл та інші), коли за допомогою неї

наважувалися навіть прикладні завдання - організація на підприємствах і рішення трудових конфліктів.

В індустріальному суспільстві всі сили спрямовані на промислове виробництво, щоб зробити необхідні суспільству товари. Промисловий переворот приніс свої плоди - тепер головне завдання аграрного та індустріального суспільства, яка полягає в тому, щоб просто прогодувати населення і забезпечити його елементарними засобами для існування, пішла на другий план. Всього лише 5-10% населення, зайнятих у сільському господарстві, виробляли достатньо продовольства, щоб прогодувати все суспільство .

Формування індустріального суспільства пов'язано з поширенням великого машинного виробництва, урбанізацією (відтік населення з сіл у міста), утвердженням ринкової економіки та виникненням соціальних груп підприємців (буржуазія) та найманих працівників (пролетаріат).

Перехід до індустріального суспільства відбувається на базі індустріалізації - розвитку великого машинного виробництва. Початок індустріалізації можна датувати серединою XVIII-го століття, коли відбувся промисловий переворот у Великобританії - перехід від мануфактури до машинного виробництва. Терміни і темпи індустріалізації в різних країнах неоднакові (наприклад, Великобританія перетворилася в індустріальну країну до середини XIX століття, а Франція - на початку 20-х рр. XX ст.). Наприкінці XX століття індустріальне суспільство переходить до постіндустріального.

Засновником концепції постіндустріального суспільства став видатний американський соціолог Даніел Белл. У книзі «Майбутнє постіндустріальне суспільство», яка вийшла в 1973 році, він детально виклав свою концепцію, ретельно аналізуючи основні тенденції в зміні відносин секторів суспільного виробництва, становленні економіки послуг, формуванні наукового знання як самостійний елемент виробничих сил.

Проте сам термін «постіндустріальне суспільство» з'явився в США ще в 1950-ті роки, коли стало ясно, що американський капіталізм середини століття багато в чому відрізняється від індустріального капіталізму.

Капіталізм 1950-х вже не був схожий на той класичний американський та європейський капіталізм початку століття, про який писав Маркс - міське товариство вже не можна було строго розділити на буржуазію і пролетаріат, адже добробут простого робочого зріс і, до того ж, почав з'являтися середній клас, що складається з людей, що займають досить престижні позиції в суспільстві, яких, разом з тим, не можна було віднести ні до пануючого, ні до пригнобленого класу. Разом з тим зростання виробництва викликало розширення корпорацій. Якщо на початку століття корпорації займалися лише великими виробництвами (залізницями, видобутком і переробкою нафти), то в другій половині століття вони захопили навіть ті сектори економіки, в які традиційно займали приватні власники або дрібні фірми. Також стали з'являтися найбільші транснаціональні корпорації. У той же час техніка, яка використовується у виробництві, все більше ускладнювалася, що викликало потребу у кваліфікованих кадрах і збільшило цінність наукового знання .

З кінця 1960-х термін «постіндустріальне суспільство» наповнюється новим змістом - зростає престиж освіти, з'являється цілий шар кваліфікованих фахівців, менеджерів, людей розумової праці. Сфера послуг, науки, освіти поступово починає переважати над промисловістю та сільським господарством, де теж активно використовуються наукові знання. У 1950-1970 роки стало очевидно, що людство вступає в нову епоху.

Перехід до нового типу суспільства – постіндустріального, відбувається в останній третині ХХ століття. Суспільство вже забезпечено продовольством і товарами, і на перший план висуваються різні послуги, в основному пов'язані з накопиченням та розповсюдженням знань. А в результаті науково-технічної революції відбулося перетворення науки в безпосередню продуктивну силу, яка стала головним чинником і розвитку суспільства, і його самозбереження .

Постіндустріальне суспільство - це суспільство, в економіці якого в результаті науково-технічної революції та суттєвого зростання доходів населення пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до виробництва послуг. Виробничим ресурсом стають інформація і знання. Наукові розробки стають

головною рушійною силою економіки. Найбільш цінними якостями є рівень освіти, професіоналізм, здатність до навчання і креативність працівника.

Постіндустріальними країнами називають, як правило, ті, в яких на сферу послуг припадає значно більше половини ВВП . Під цей критерій підпадають, зокрема, США (на сферу послуг припадає 80% ВВП), країни Євросоюзу (сфера послуг - 69,4% ВВП), Японія (67,7% ВВП) , Канада (70% ВВП), Росія (58% ВВП). Близькими до постіндустріальної теорії є концепції інформаційного суспільства, постекономічного суспільства, постмодернізму, «третьої хвилі», «суспільства четвертої формації», «науково-інформаційного етапу принципу виробництва».

З соціально-економічної точки зору, основна теза, яким характеризують розвиток інформаційного суспільства - це виникнення економіки знань (у 1980-ті роки її називали інформаційною економікою). В умовах дефіциту інших ресурсів і завдяки можливостям, які відкриваються інформаційно-комунікаційними технологіями, зростає економічна роль знань, що робить їх головним ресурсом розвитку. Чисельність зайнятих у сфері виробництва, обробки та розповсюдження інформації перевищує чисельність зайнятих у матеріальному виробництві. У розвинених країнах вона ще наприкінці 1980-х років перевищила 50% від загального числа зайнятих, на чому і стабілізувалася.

Сутність інформаційного суспільства - це розширення меж спілкування у всіх сферах людської діяльності, збільшення різноманітності та можливості вибору, розширення меж співпраці, взаємодопомоги та взаємоінформування в бізнесі, науці, культурі та освіті, поява нових засобів пізнання та комунікації, збільшення доступності інформаційних ресурсів.

Знання та інформація стають стратегічними ресурсами. Це призводить насамперед до суттєвих змін у територіальному розміщенні продуктивних сил. У доіндустріальну епоху міста виникали на перетинах торгових шляхів, в індустріальну - поблизу джерел сировини та енергії; технополіси постіндустріальної епохи виростають навколо наукових центрів і великих дослідних лабораторій (Кремнієва долина в США).

У розвинених країнах відбувається звуження власне матеріального виробництва при одночасному стрімкому зростанні «індустрії знань». Інформаційна економіка, отримуючи наукову інформацію з багатьох джерел, використовує її для впливу на суміжні області та галузі економічного знання. Таким чином, інформаційна економіка як галузі знання може бути охарактеризована як метаекономіка по відношенню до галузевих економік (вивчають економічні аспекти матеріальної бази інформаційних технологій, їх ефективного застосування, створення наукових знань і засобів їх передачі). Ця область знання специфічно виявляє себе в дослідженні інформації як ресурсу, в узагальненому розгляді інформаційних відносин, об'єднуючи окремі їх аспекти в єдиний об'єкт, що функціонує в системі ринку і державного регулювання. Її головна для нас роль - у вивченні: закономірних тенденцій розвитку інформаційно-електронної сфери, її функцій у справі становлення і розвитку в Україні інформаційного технологічного укладу; умов і чинників ефективного виконання цих функцій.

Продуктом інформаційної економіки можуть бути теоретичні, методологічні та практичні висновки і пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування інформаційно-електронної сфери.

У класичній економічній науці капітал розумівся у речовій формі: як сукупність речей (земля, будівлі, машини, сировина), здатних, за допомогою прикладання праці, збільшувати багатство (створювати дохід). Таке визначення капіталу є правильним для економіки, в якій рівень розвитку виробництва, вимірюваний потенційним випуском, щодо незначний і основні події в якій відбуваються у виробничій сфері. Потім, коли гроші стали відігравати велику роль в економіці, капітал стали розуміти в грошовій формі: як сукупність грошей, за які можна придбати знаряддя праці і найняти послуги праці .

Поступово, у міру збільшення обсягу використання нових знань, зменшується питома вага власності на фізичні об'єкти і збільшується питома вага інтелектуальної власності. Виникає проблема прав інтелектуальної власності.

Нарешті, коли грошова економіка стає інноваційною, капітал починає функціонувати в грошово-інформаційній формі, яка лише тимчасово приймає речову форму і потім знову звертається до інформаційно-грошової. Використовувана в цих випадках інформація являє собою знання і розуміється трояким чином: як професійні знання підприємця і працівника, як технологічні знання фахівця і як припущення всіх зацікавлених суб'єктів щодо майбутнього стану справ.

Послуги праці в такій економіці спираються не просто на професійні навички, але на індивідуалізовані знання і здібності. Ринок праці пропонує вже не безособову «виробничу послугу», а особистість, що має в необхідному професійному діапазоні відносно рідкісними, а іноді навіть унікальними якостями.

Кваліфікація, професіоналізм, знання і здатність до творчості стають основною характеристикою персоніфікованих послуг праці, перестаючих бути безликою «робочою силою». Найману працю, здійснюваний в «необхідний» (тобто невідільний) робочий час, поступово замінюється вільною працею, здійснюваною у вільний робочий час. Це частина вільного часу працівника, яка використовується ним не для відпочинку і розваг, а для самоосвіти і перепідготовки, для поліпшення своїх позицій на ринку праці і збільшення можливих доходів. У результаті зазначених трансформацій капіталу і послуг праці можна говорити про єдиний «людський капітал» з високою часткою професійної інтелектуальної власності. У тій мірі, в якій «людський капітал» залежить від досягнутого рівня освіти і науки, останні стають «специфічними факторами виробництва». Поточний рівень освіти і науки, що характеризує дане суспільство, перетворюється на чинник довгострокової конкурентоспроможності її економіки. Інформаційна економіка, вирішуючи свою головну задачу - вироблення рекомендацій з ефективного застосування принципів інформаційної технології в конкретних галузях життєдіяльності суспільства, нерозривно пов'язана з практикою стратегічного планування структурної перебудови виробництва.

2. Інформація як фактор виробництва в сучасних господарських системах

В економічній теорії постіндустріального суспільства як фактор виробництва виділяють інформаційний фактор.

Він тісно пов'язаний з досягненнями сучасної науки, що надає вирішальний вплив на рівень ефективності виробництва, процес підготовки кваліфікованої робочої сили та підвищення потенційних можливостей людського капіталу.

Інформація забезпечує систематизацію знань, матеріалізованих у систему механізмів і машин, устаткування, моделей менеджменту та маркетингу.

Дати однозначне визначення поняття "інформація" представляється досить складним, оскільки залежно від конкретної практичної сфери використання дана категорія набуває деякі особливості, властиві саме цій галузі застосування і багато в чому специфічні. Тим не менш, можна виділити ряд загальних ознак, що дозволяють визначити поняття "інформація", охарактеризувавши його найбільш важливі сторони, що проявляються при будь-яким практичному використанні.

Як відомо, термін "інформація" походить від латинського слова "informatio", спочатку викладення або роз'яснення. В якості прикладу існує таке визначення. Інформація - це сукупність сигналів, що сприймаються нашою свідомістю, які відображають ті чи інші властивості об'єктів і явищ в оточуючій нас дійсності. Природа даних сигналів передбачає наявність принципових можливостей щодо їх збереження, передачі, трансформації.

Інформація в економіці проявляється в безлічі аспектів, - ось тільки деякі з таких способів прояву:

виробництво інформації як такої - це виробнича галузь, тобто вид економічної діяльності;

інформація є фактором виробництва, один з фундаментальних ресурсів будь-якої економічної системи;

інформація є об'єктом купівлі-продажу, тобто виступає в якості товару;

деяка частина інформації є суспільним благом, що споживаються всіма членами суспільства;

Інформація - це елемент ринкового механізму, який разом із ціною і корисністю впливає на визначення оптимального і рівноважного станів економічної системи;

інформація в сучасних умовах стає одним з найбільш важливих факторів у конкурентній боротьбі;

інформація стає резервом ділових та урядових кіл, використовуваним при прийнятті рішень та формуванні громадської думки.

Таким чином, в міру свого створення економіка інформаційного суспільства починає використовувати не два, а чотири основних ресурси: праця, капітал, землю, а також релевантну інформацію (постійно оновлювані теоретичні знання і різного роду відомості, в тому числі практичні навички людей).

Інформація як фактор виробництва, вкрай необхідна в сучасних умовах функціонування. Вона забезпечує оперативність прийнятих рішень, допомагає розвитку підприємницької здібності та підвищення ефективності виробничого процесу.

Наявність інформації скорочує вплив такого зовнішнього чинника як невизначеність. Теорія сталого розвитку є однією з комплексних концепцій і покликана вирішити проблему невизначеності розвитку макроекономічної системи а довгостроковому періоді часу. На даний момент ця теорія бурхливо розвивається і залишає відкритими безліч теоретичних питань про сутність сталого розвитку та прикладних проблемах формування моделі сталого розвитку в конкретних умовах розвинених країн і тих що розвиваються.

Двома загальновизнаними механізмами соціально-економічних змін в макроекономічних системах є економічне зростання і економічний розвиток. Економічне зростання розуміється як суто кількісне, зміна параметрів системи (розширене відтворення одних і тих же економічних благ). Економічний розвиток передбачає зміну якісних характеристик системи (включаючи параметри не лише чисто економічні, але й соціальні, бюджетні, екологічні). Важливо відзначити. Що між економічним розвитком та економічним зростанням немає прямої відповідності: економічний розвиток не обов'язково супроводжується

економічним зростанням. Економічний розвиток може виявлятися не стільки в збільшенні кількості вироблених благ, скільки у зміні структури виробництва в результаті використання нових технологій і зміни інститутів. Під інститутами ми тут розуміємо формальні, нормативно закріплені, а також неформальні, усталені, внутрішньоорганізаційні і зовнішні правила поведінки суб'єктів. Економічне зростання, таким чином, може бути охарактеризоване як окремий випадок більш широкої категорії кількісного та якісного економічного розвитку .

У зв'язку з можливістю такого поділу, в сучасних дослідженнях розглядаються два основних джерела соціально-економічної еволюції. Це збільшення обсягу факторів виробництва (екстенсивні умови відтворення) і зростання їх продуктивності у зв'язку зі зміною таких умов, як якість ресурсів, технологія виробництва, інститути (інтенсивні умови відтворення).

Спочатку категорія "сталого розвитку" була запропонована як відповідь на екологічні виклики сучасності і розумілася в сенсі свідомої спрямованості розвитку на довгострокове забезпечення людства джерелами природних ресурсів при умові не руйнування навколишнього середовища . Однак поступово погляди вчених на це питання стали більш широкими, у зв'язку з чим з'явилися стимули говорити про спрямованість економічного розвитку на задоволення поточних широких суспільних потреб (в чому б ці потреби не уклалися), а також на збереження здатності задовольняти аналогічні потреби всіх майбутніх поколінь . Тим самим, теорія сталого розвитку акумулює положення теорій економічного зростання та розвитку і потенційно здатна стати загальною теорією кількісного та якісного економічного розвитку.

Однак, незважаючи на всю привабливість теорії сталого розвитку, нова глобальна криза 2008-2009 рр.. наочно показала, що досягнення моделі сталого розвитку на практиці поки що нереалістично. Причому особлива роль в тривалості та глибині циклічних криз сучасності відводиться саме інформації в її найбільш узагальненій формі очікувань суб'єктів . Це говорить про необхідність більш ретельного вивчення сутності стійкості та її зв'язку з інформацією. Поки ж теорія сталого розвитку відрізняється слабкою застосовністю на практиці,

крайньою фрагментованістю і суперечливістю інтерпретацій (навіть сам термін сталого розвитку розуміється по-різному - як «само підтримується», - «захищається», «тривале», « безперервне», « міцне»).

З нашої точки зору, перспективним видається кількісний підхід до сталого розвитку як руху в заданих межах вздовж заздалегідь відомою траєкторією. У кібернетиці категорією, найбільш близькою за змістом до стійкості розвитку, є «надійність» системи. Під надійністю розуміється складну динамічну властивість, що виявляється в здатності системи функціонувати при певних умовах взаємодії із зовнішнім середовищем і як кількісний параметр системи, що погоджує з часом вірогідність функціонування системи як єдиного цілого взаємопов'язаних елементів. Інакше кажучи, кількісно стійкість розвитку макросистеми можна ототожнити з функцією від визначеності траєкторії розвитку її підсистем.

Прийнявши за основу таке розуміння стійкості розвитку (міра відхилення в майбутньому від заданої траєкторії), за аналогією з екстенсивними і інтенсивними умовами відтворення, можна говорити про два механізми забезпечення стійкості. При адаптивній стійкості «розвиток спрямовано на підтримку цілісності макроекономічної системи як структури функціонально однорідних підсистем. При цьому внутрішні і зовнішні збурення компенсуються за рахунок перерозподілу запасу наявних ресурсів між потребуєчими суб'єктами. При замісній стійкості». Питання про переваги та недоліки механізмів сталого макроекономічного розвитку тісно пов'язане з причинами виникнення та шляхами зниження невизначеності.

Якщо неокласичні теорії основну увагу приділяють дослідженню ситуацій, в яких проблема невизначеності є незначною, то кейнсіанські та інституційні теорії, навпаки, вважають невизначеність одним з центральних елементів своїх наукових програм, що зближує ці теорії з реальними економічними умовами. В кейнсіанській традиції наявність невизначеності обумовлюється такою властивістю макроекономічних систем як складність, під якою розуміється поєднання тимчасової розмірності економічних відносин і глибоких спеціалізацій і поділу праці. При цьому виникає потреба в координації планів дій окремих

суб'єктів і великих підсистем макроекономічної системи, яка б знижувала невизначеність, виявляючи відсутню інформацію. В інституційній економічній теорії невизначеність поведінки економічних суб'єктів виступає в якості основної передумови дослідження інституційного середовища економічних взаємодій. У такому контексті невизначеність створює ситуацію інформаційної асиметрії (різні суб'єкти володіють різною інформацією), що істотно впливає на ефективність взаємодій, і зниження невизначеності забезпечується функціонуванням ефективних інститутів.

Економічна теорія інформації говорить про те, що цінність інформації полягає в зростанні визначеності, яка може виражатися в досягненні цілей, володіє інформацією суб'єкта (або, що те ж саме, в мінімізації витрат ресурсів на досягнення задалегідь відомих цілей). У зв'язку з цим інформація є невід'ємною частиною плану дій суб'єкта. Тому коли мова йде про макроекономічну систему в цілому, її потреби в інформації полягають у налагодженні такої інституційної структури інформаційного процесу (виробництва, обміну, споживання інформації між суб'єктами), яка б забезпечувала необхідну стійкість розвитку.

Зокрема, а свого часу в країнах з соціалістичною економікою найважливішим інститутом зниження невизначеності на макроекономічному рівні стало директивне макроекономічне планування, що нівелювала потенційні втрати від неузгодженої поведінки економічних суб'єктів. Навпаки, в найбільш розвинених країнах Заходу невизначеність систематично знижувалася на мікроекономічному рівні. Це допомагало ринку найбільш ефективним чином реагувати на зміни, що породжуються інноваційною активністю. В економіці змішаного типу одним з найважливіших інститутів зниження невизначеності на макроекономічному рівні була система інститутів індикативного ("інтерактивного") планування, яка розвивалася одночасно на мікро - та макроекономічних рівнях на стику інститутів, централізованих (директивних) і децентралізованих (ринкових) координаціях.

Однак зниження невизначеності за допомогою інститутів виявляється об'єктивно ускладненими фундаментальними властивостями економічної

інформації, такими як невичерпність, неоднорідність, швидкий моральний знос, а також недосконалістю каналів комунікації, різними когнітивними здібностями суб'єктів, їх спеціалізації в поділі праці і можливостями опортунізму. Інформація не є абсолютно визначеною (детермінованою, що можливо за відсутності випадковості), повною (всеосяжною, що можливо за відсутності інновацій) і симетричною (однаково й одночасно інтерпретується усіма суб'єктами).

У зв'язку з цим внесок інформації у відтворення економічних систем пов'язаний з певною вартістю, функціонування інститутів пов'язане з так званими трансакційними витратами, які відображають властиву реальній економіці інформаційну неефективність (невизначеність, неповноту і, як наслідок, асиметрію) і є предметом великого напруження інституційної економіки. Свого часу категорія трансакційних витрат була введена Р. Коузом саме для обґрунтування причин існування інститутів ринку і фірми. Згідно з найбільш поширеною класифікацією трансакційні витрати поділяються на витрати пошуку інформації про благо і контрагента, витрати ведення переговорів, витрати укладення контракту, витрати нагляду за виконанням і примусу до дотримання контрактних зобов'язань, витрати захисту контракту від посягань третіх осіб.

3. Проблеми становлення інформаційної економіки в господарській системі України

Стан справ в економіці України залишається вкрай складним. Українська економіка змушена долати наслідки планово-розподільної системи господарювання, її структурні деформації, затратний механізм ціноутворення та неконкурентоспроможність.

Провідні вчені України відзначають, що серед позитивних економічних зрушень в українській економіці, важливих з точки зору її ринкових перспектив, слід вважати:

формування ефективного, конкурентноспроможного недержавного сектора економіки і прошарку приватних підприємств;

зародження національних ринків товарів, праці та капіталу з переважно ринковим ціноутворенням, здатних задовольняти платоспроможний попит;

становлення національної фінансово-банківської системи в цілому і регульованого валютного ринку;

диверсифікацію та лібералізацію зовнішньоекономічних зв'язків, появу нових каналів торговельного та інвестиційного співробітництва.

Однак у цілому серед основних тенденцій соціально-економічного розвитку України превалюють негативні явища і тенденції:

не відбулася модернізація структури державного управління відповідно до об'єктивних законів розвитку ринкової економіки (зокрема, в процесі приватизації так і не створено інститут ефективних власників; не створено дієздатну систему ринкових інститутів);

втрачено високотехнологічні виробництва, лідерство в багатьох напрямках фундаментальних досліджень; критичного рівня досяг «відплив умів»;

склалися диспропорції між реальним і фінансовим секторами економіки, а також у середині кожного з них;

швидкими темпами зростають внутрішній та зовнішній державні борги з сумнівними перспективами не тільки їх погашення, але й обслуговування;

криза внутрішнього інвестування набула рис системної;

разом з тим, зовнішні кредити міжнародних фінансових організацій, вкрай потрібні для економіки перехідного типу, займають мізерну питому вагу у загальних обсягах реальних інвестицій і майже не впливають на активну структурну перебудову національної економіки, стримуючи ініціативу в пошуку альтернативних (насамперед, власних) джерел фінансування суспільних потреб;

відбулося катастрофічне падіння матеріального добробуту населення;
небаченого рівня сягнула «тінізація» економіки.

Негативні тенденції соціально-економічного розвитку України, стали наслідком не ринкових реформ, а відсутності виваженої стратегії економічних перетворень, не завжди послідовної економічної політики.

Сучасний стан економіки і фінансової сфери України характеризується суперечливими тенденціями, що породжуються як об'єктивними факторами, так і помилками та прорахунками в економічній політиці.

Інакше кажучи, головні втрати в економічній сфері України були зумовлені причинами переважно суб'єктивного характеру, через що вона продовжує залишатися у перманентному перехідному стані.

Головним фактором, який зумовлює необхідність кардинального реформування вітчизняної економіки та підвищення її конкурентоспроможності, є вибір курсу на формування відкритої економіки та інтеграцію у світові економічні структури. Реалізації цього курсу заважають недосконалість форм і методів державного регулювання економічного розвитку, вади податкової системи, нестача інвестиційних ресурсів, слабка інноваційна активність, відсутність результатів, очікуваних від приватизації, практична відсутність результатів адміністративних реформ та інституціональних змін.

Загрозу всій політиці ринкового розвитку становлять поширення та зростаючі масштаби тіньової економіки, криміналізація економічних, майнових і фінансово-банківських зв'язків, а також грошового обігу. Засоби захисту від криміналізації економіки є недостатніми і неефективними, і в тому числі, через дефіцит державної влади в країні.

Неприпустимою є ситуація з незаконним масовим вивезенням українського капіталу за кордон в умовах інвестиційного голоду в реальному секторі економіки.

Спроби перейти від адміністративно-командної економіки до ринкової та наступні намагання уникнути соціально-економічної кризи або подолати її довели, що короткострокові управлінські рішення та постанови приховують у собі прорахунки стратегічного порядку.

За підсумками економічного розвитку планети в 2010 році найбагатшою із 210 країн світу визнано Люксембург. Середньорічний валовий національний продукт (ВНП) на душу населення у Швейцарії, яка на другому місці серед найбагатших країн, перевищив 40 тисяч доларів. Далі йдуть Норвегія, Данія, Японія. Замикають першу десятку США – 29 тис. дол. на середньостатистичного американця. Найбідніші поки що африканські країни.

Лідирують країни Прибалтики, а в ар'єргарді – представники Середньої Азії. Естонія, яка збирається вступати до Євросоюзу, має 3390 доларів, Латвія, Литва, Росія та Білорусь – понад 2 тис. дол., а Киргизстан і Таджикистан – по 350 доларів.

Україна посідає 142-ге місце. Середньорічний ВНП в Україні на душу населення знизився до 850 доларів. За вісім років ми втратили 64 % економіки. Проте ці дані не враховують тіньовий сектор. Тіньова економіка є в усьому світі й масштаби її досить великі.

У промислово розвинених країнах вона становить у середньому 15 %, а в тих, що розвиваються, – близько 30 %. Чим вищі податки і сильніше втручання держави, тим частіше бізнес переходить у тінь.

Серед країн, що розвиваються, найгірші справи в Нігерії, Єгипті та Таїланді. Підпільний оборот там перевищує 70 % ВНП. У розвинених країнах найвища частка – 23–28 % – припадає на тіньовиків Іспанії, Італії, Бельгії. Причина – у зарегульованості бізнесу та тяжкому податковому тягарі. В Італії та Бельгії, наприклад, більше 70 % податків середнього платника слід відраховувати до казни, а в США – тільки 41 %. Тому тіньовий бізнес Америки становить лише 10

%, так само, як Японії та Австрії. Найнижчий відсоток тіньової економіки в Швейцарії, де податкові закони приймають на референдумах. Тіньову економіку Росії оцінено у 40 % ВВП.

За експертними оцінками, нині частка тіньової економіки України фактично зрівнялася з офіційною. Зростають масштаби нелегального експорту капіталу та позабанківського грошового обігу: якщо у 2005 р. частка неконтрольованої грошової маси складала 24,7 %, то нині – 44,4 %, тобто суму в 8,6 млрд. гривень.

Промисловістю України в 2010 році вироблено продукції на 82,9 млрд. грн. У галузі сільського господарства обсяг валової продукції в усіх категоріях господарств скоротився проти 2010 року на 9,6 відсотків, у тому числі в господарствах суспільного сектора – на 14 %, приватного – на 4 %. Скорочення валової продукції обумовлене зниженням обсягу виробництва у галузі рослинництва на 17,2 відсотків. У той же час виробництво продукції тваринництва зросло проти 2010 року на 2,8 відсотки. Зі збитками завершили свою діяльність 88 відсотків сільськогосподарських підприємств. Рівень збитковості в цілому по галузі склав 23 відсотки. Прибутковим було лише виробництво зернових та соняшнику.

Спостерігалось деяке позбавлення інвестиційної та будівельної діяльності. Підприємствами й організаціями-забудовниками усіх форм власності введено в дію основних фондів за фактичною вартістю на 10898,4 млн. грн., обсяги інвестицій в основний капітал (капітальні вкладення) за рахунок усіх джерел фінансування становили 12,2 млрд. грн. Проти 2010 року інвестиції у будівництво зросли на 7,0 %.

Доходи зведеного бюджету, становили 28,9 млрд. грн. (27,8 відсотка валового внутрішнього продукту), а видатки – 31,2 млрд. грн. (30,0 відсотка до ВВП). Державний бюджет України зведено з дефіцитом 2,3 млрд. грн. (2,2 відсотка до ВВП).

Про складний фінансовий стан у всіх галузях економіки свідчить значна кількість (понад 50 відсотків) збиткових підприємств. Сума збитків, одержаних

ними, становила майже 12 млрд. грн. Найбільше таких підприємств у сільському господарстві, промисловості та на транспорті.

Одним із факторів, що негативно впливає на фінансовий стан підприємств, є несплата боргових зобов'язань. Порівняно з початком року дебіторська та кредиторська заборгованість збільшилась в 1,4 рази.

Номинальні грошові доходи населення порівняно з 2010 роком збільшилися на 8,6 відсотка і становили 54379 млн. грн. Проте реальні грошові доходи знизилися на 4,7 відсотка. Не вдалося зупинити зростання обсягів заборгованості з виплати заробітної плати. Загальна сума боргу працівникам становила 6,5 млрд. грн., з неї майже п'яту частину (19,1 відсотка) становила невикладена заробітна плата за 2010 та попередні роки.

Зовнішньоторговельні операції з товарами Україна здійснювала з партнерами 185 країн світу. Продовжувалось скорочення обсягів експорту-імпорту товарів.

Зареєстрований ринок праці функціонував в умовах постійного зростання обсягів пропозиції робочої сили та скорочення попиту на неї. До Державної служби зайнятості по допомогу в пошуках роботи звернулося 1,4 млн. громадян. Головним завданням поточного періоду є надання керівності економічним реформам та створення соціально-орієнтованої ринкової економіки на базі відродження та прискореного розвитку перспективних секторів власного вітчизняного виробництва, моделювання його за критерієм оцінки приросту економічного ефекту.

Висновок

На підставі проведеного курсового дослідження можна зробити наступні висновки.

У першому розділі ми розглянули теоретичні засади становлення інформаційної економіки, або економіки постіндустріального суспільства. Взагалі, потрібно зазначити, що теорія індустріального розвитку передбачає виділення трьох стадій: доіндустріальну економіку, індустріальну і постіндустріальну. Перша стадія була заснована на аграрному типі господарстві, були розвинені видобувні види господарювання. На другій стадії розвивається промислове виробництво. Формування індустріального суспільства пов'язано з поширенням великого машинного виробництва, урбанізацією (відтік населення з сіл у міста), утвердженням ринкової економіки та виникненням соціальних груп підприємців (буржуазія) та найманих працівників (пролетаріат). Постіндустріальне суспільство - це суспільство, в економіці якого в результаті науково-технічної революції та суттєвого зростання доходів населення пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до виробництва послуг. Виробничим ресурсом стають інформація і знання. Наукові розробки стають головною рушійною силою економіки. Найбільш цінними якостями є рівень освіти, професіоналізм, здатність до навчання і креативність працівника.

У другому розділі ми розглянули інформацію як фактор виробництва. Інформація як фактор виробництва, вкрай необхідна в сучасних умовах функціонування. Вона забезпечує оперативність прийнятих рішень, допомагає розвитку підприємницької здібності та підвищення ефективності виробничого процесу. Наявність інформації скорочує вплив такого зовнішнього чинника як невизначеність.

У третьому розділі ми розглянули деякі проблеми переходу України до інформаційного суспільства. До числа таких проблем можна віднести: відсутність висококваліфікованих кадрів, мала інноваційна активність, витік людського капіталу за кордон, відсутність повної комп'ютеризації населення,

обмежений доступ до світових інформаційних мереж, відсутність стратегії розвитку т.д.

На вирішення цих проблем спрямовані сьогоднішні дії українського уряду, який проводить активну політику в сфері залучення інвестицій у високотехнологічні галузі.

Список використаних джерел

1. Єршова Т.В. Інформаційне суспільство - це ми! - М.: Інститут розвитку інформаційного суспільства, 2008. - 512 с.
2. Лазарєв І. Інформаційна економіка і мережеві механізми її становлення // Економічні стратегії, 2005. - № 8. - З ,60-66.
3. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Економіксб принципи, проблема і політика. - М.: Инфра-М, 2003. - 972 с.
4. Плотницький М.І., Лобкович Е.І., Муталімов М.Г. Курс економічної теорії. - Мн.: "Інтерпрессервіс"; "Місанта", 2003. - 496 с.
5. Розмаинский І.М. Невизначеність і інституціональна еволюція в складних економічних системах // питання економіки. - 2009. - № 6. - С.48-59.
6. Руцький В.М. Інформація як фактор економічного розвитку // проблеми сучасної економіки. - 2009. - № 3. - С.91-95.
7. Сталий економічний розвиток в умовах глобалізації та економіки знань: концептуальні основи теорії і практики управління / Під ред.В. В. Попкова. - М.: ЗАТ Вид-во Економіка, 2007. - 295 с.
- 8 Індекс глобальної інформаційної економіки // Інформаційний бюлетень Microsoft [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://msdb.ru/Downloads/Docs/government/newsletters/7_KnowledgeEconomy_Newsltr.doc
9. Інформаційна економіка - економіка постіндустріального суспільства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://knowhow.virtech.ru/qa/68.2>